
Z kraju i ze świata • From the Country and from the World

SEMINARIUM NAUKOWE „GŁUCHOTA A JĘZYK”
Kazimierz Dolny nad Wisłą, 7-8 grudnia 1992 roku

Z inicjatywy Zakładu Logopedii i Językoznawstwa Stosowanego UMCS w Lublinie i przy współudziale Głównego Polskiego Związku Głuchych w Warszawie w dniach 7-8 grudnia 1992 r. w Kazimierzu nad Wisłą spotkali się przedstawiciele placówek naukowych i poradnictwa zajmujący się problematyką rewalidacji osób z uszkodzonym słuchem w celu omówienia podstawowego zagadnienia: „głuchota a język”.

Oczekiwać można było, że konferencję zdominuje spór „mowa czy miga”. Jednakże prawdopodobnie uroki Kazimierza i łagodny nadwiślański klimat spowodowały, że nie doszło do ostrej polemiki. Natomiast, co należy podkreślić, szukano tych rozwiązań, które mogą okazać się najefektywniejsze w rozwijaniu zdolności komunikacyjnych u dzieci z uszkodzonym słuchem.

Wygłoszono bardzo interesujące referaty i podjęto nie mniej zajmującą dyskusję. Pracownicy naukowcy z różnych ośrodków w kraju prezentowali różne poglądy na temat rozwoju sprawności językowych dzieci z uszkodzonym słuchem. Poniżej zostaną scharakteryzowane krótko najważniejsze wystąpienia.

Prof. Stanisław G r a b i a s (UMCS w Lublinie): *Język w nauczaniu niesłyszących. Zasady programowania systemu komunikacyjnego*. W swym wystąpieniu Autor podkreślił, iż na sprawność komunikacyjną składają się: 1) sprawność systemowa, czyli umiejętność budowania zdań gramatycznie poprawnych; 2) sprawność społeczna – umiejętność realizowania językowych ról społecznych; 3) sprawność sytuacyjna – umiejętność używania języka przynajmniej w najczęstszych sytuacjach życiowych; 4) sprawność pragmatyczna – umiejętność osiągania celów (głównie przekazywania przeżyć emocjonalnych i chcień). Każda z wymienionych sprawności wymaga innego zasobu środków językowych i umiejętności stosowania tych środków.

Prof. Tadeusz G a ł k o w s k i (Uniwersytet Warszawski): *Stan rehabilitacji oraz potrzeby osób z uszkodzonym słuchem*. W referacie tym Autor przedstawił ekspertyzę mającą na celu ukazanie nowych tendencji w rehabilitacji osób dotkniętych głuchotą. Ekspertyza ta została przygotowana na podstawie dokumentów uzyskanych z Polskiego Związku Głuchych, Międzynarodowego Biura Audiofonologii, prac badawczych prowadzonych pod kierunkiem Autora oraz rozmów z przedstawicielami organizacji zajmujących się głuchymi.

Prof. Urszula E c k e r t (Wyższa Szkoła Pedagogiki Specjalnej w Warszawie): *Znaczenie i warunki rozwoju języka słownego w kształceniu osób z wadą słuchu*. W swym wystąpieniu Autorka wskazała na potrzebę wczesnej rewalidacji, wykorzystania istniejących resztek słuchu oraz na mowę jako najlepszy sposób komunikowania się językowego; nadmieniła jednak, że w przypadku, gdy rewalidacja rozpoczyna się zbyt późno lub gdy stwierdza się dodatkowe zaburzenia, istnieje potrzeba zastanowienia się nad doborem innych metod kształcenia porozumiewania się.

Dr Alicja R a k o w s k a (Wyższa Szkoła Pedagogiczna w Krakowie): *Natywizm Chomskyego a uczenie się języka przez głuchych*. Ten referat był przypomnieniem poglądów Chomskyego na temat mechanizmów przyswajania mowy przez dziecko, a także odniesieniem tych poglądów do badań prowadzonych przez Autorkę nad możliwościami przyswajania podstawowych relacji i kategorii gramatycznych języka polskiego przez dzieci niesłyszące ze szkoły specjalnej.

Doc. Maria G ó r a ł ó w n a (Krajowy Ośrodek Audiofonologiczny w Warszawie): *Czynniki decydujące o rozwoju językowym dziecka z uszkodzonym słuchem*. Autorka omówiła następujące ważne czynniki wpływające na rozwój językowy dziecka: czas utraty słuchu, stopień utraty słuchu, wczesna kompleksowa opieka, mówiące środowisko, metody wychowania i zintegrowane nauczanie.

Dr Kazimiera K r a k o w i a k (UMCS w Lublinie) i dr Maria P a n a s i u k (Katolicki Uniwersytet Lubelski): *Stereotypy myślowe i mity społeczne a perspektywy kształcenia językowego głuchych*. Autorki, omawiając różnorodne stereotypy i mity funkcjonujące w surdologii, uznały je za powszechne odnoszenie się praktyków i badaczy do rzeczywistości, która jest — ich zdaniem — jeszcze mało poznana i rozumiana. Stereotypy i mity nie powinny pełnić roli eksplikującej, normatywnej i wartościującej. Autorki postulują badania naukowe nad sposobami komunikacji i metodami nauczania języka.

Prof. Włodzimierz P i e t r z a k (Wyższa Szkoła Pedagogiki Specjalnej w Warszawie): *Różne drogi poznania języka przez dzieci z wadą słuchu*. Ponieważ grupa dzieci z uszkodzonym słuchem nie jest grupą homogeną, pożądane są różne sposoby terapii. Autor wskazał te programy, które skutecznie rozwiązały problem kształcenia dzieci głuchych. Są to: program oralno-słuchowy (Instytut Głuchych w Holandii), program manualny (Szkoła Manilla w Szwecji) i totalna komunikacja (Uniwersytet Gallaudet w Stanach Zjednoczonych). Podkreślił, że we wszystkich tych programach podstawę działań, a tym samym rozwoju języka, stanowi konwersacja.

Dr Bogdan S z c z e p a n k o w s k i (Polski Związek Głuchych): *Stosunek środowiska niesłyszących do edukacji oralnej — badania, które trzeba podjąć*. Autor stwierdził, iż w wielu przypadkach proces rewalidacji koncentruje się na

kształceniu artykulacyjnych, fonacyjnych i prozodycznych cech mowy, bez zapewnienia wystarczającego słownictwa i systemu operacyjnego. Jest to powód, iż niesłyszący nie są w stanie przełamać barier komunikacyjnych. Widzi zatem potrzebę podjęcia w środowisku dorosłych niesłyszących badań, których wyniki mogą się przyczynić do zweryfikowania niektórych poglądów na kształcenie i wychowanie dzieci głuchych, w szczególności w zakresie kształcenia językowego. Autor stwierdził, że wielu dorosłych ma dziś do pedagogów żal o to, że w szkole uczono ich mechanicznego mówienia, zamiast w dostępny dla nich sposób przekazywać im wiedzę.

Dr Maria P r z y b y s z - P i w k o w a (Uniwersytet Warszawski): *Czy kompetencja językowa nauczyciela może zastąpić wiedzę o języku w pracy z dzieckiem z uszkodzonym słuchem?* Autorka prezentuje pogląd, iż nie wszystkie dzieci ze względu na stopień ubytku słuchu będą mogły opanować porozumienie się językowe w formie mówionej. Wszystkim trzeba jednak stworzyć szansę poznania języka. Dla dzieci z głębokimi ubytkami słuchu szansą tą jest język pisany. Warunkiem jest jednak pomoc logopedy z wykształceniem językoznawczym, przygotowanego do stwarzania dogodnych sytuacji językowych dla kształtowania u osoby z zaburzeniami słuchu kompetencji językowej i komunikacyjnej.

Dr Józef S t a c h y r a (UMCS w Lublinie): *Poziom inteligencji dzieci głuchych w świetle testów Culture Fair R. B. Cattella*. Autor w swym wystąpieniu podkreślił, iż język ma istotny udział w kształtowaniu procesów intelektualnych każdego człowieka, jest bowiem nie tylko środkiem porozumiewania się, ale nośnikiem informacji wpływających na rozwój operacji myślowych i na sposób rozwiązywania problemów. Specyfikę tych operacji obserwujemy podczas rozwiązywania zadań testowych u dzieci głuchych. Potwierdzają to badania przeprowadzone przez Autora.

Dr Danuta E m i l u t a - R o z y a (WSPS w Warszawie): *Wymowa dzieci niedosłyszących*. Zaprezentowane w referacie wyniki badań nad wymową dzieci niedosłyszących ukazują specyficzne trudności w realizacji głosek i uwidaczniają rolę percepcji fonematycznej dla wymowy dziecka z obwodowymi zaburzeniami słuchu. Celowe staje się — jak podkreśla Autorka — zwiększenie intensywności ćwiczeń percepcji fonetycznej.

Dr Kazimiera K r a k o w i a k (UMCS w Lublinie): *Bariery kształcenia językowego dzieci z głęboko uszkodzonym słuchem*. W swym kolejnym, obszernym wystąpieniu Autorka doszła do wniosku, że podstawową przyczyną zablokowania lub opóźnienia naturalnego procesu kształcenia się mowy dziecka z uszkodzonym słuchem jest bariera fonologiczna. Fonogesty — zdaniem Autorki — są dobrym sposobem przezwyciężenia tej bariery.

Przegląd metod kształtowania mowy dzieci z uszkodzonym słuchem. Refleksja logopedyczna — to wystąpienie autora tego sprawozdania. Dokonano w nim

przeglądu znaczących metod kształtowania mowy u dzieci z uszkodzonym słuchem, wskazując na sposoby rozwiązywania podstawowych problemów logopedycznych: 1) kształcenia percepcji wypowiedzi słownych, 2) mówienia, 3) sposobu przyswajania języka.

Materiały z tego Sympozjum zostaną opracowane i opublikowane w serii *Komunikacja i jej zaburzenia*, wydawanej przez Zakład Logopedii i Językoznawstwa Stosowanego UMCS w Lublinie, pt. *Głuchota a język*.

Zdzisław M. Kurkowski

Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej

Lublin